

הבהקי זיכרונות מתקופת בית אשל

כתב: דודיק איש שלום (איש הקבוצה הראשונה)

היינו תשעה חברים בהכשרה ימית מגויסת בנה-ים. שרתנו בפלוגה הימית של הפלמ"ח. שאפנו להקים קיבוץ ימי.

כשהתחילה המתיחות בארץ אחרי החלטת האו"ם בכ"ט בנובמבר, החלו להישלח חברי הכשרה לתפקידים שונים במערך הביטחון הארצי שהחל להתגבש. בסוף חודש דצמבר 1947 נשלחנו אנו, התשעה, (ששון סער (ז"ל), נפתלי הלר (ז"ל), פנחס ז'יטניק - דגן – הידוע יותר כדוצ'ה (ז"ל), פרץ גרשוביץ - גור, אשר בן צבי, צבי פרנקל, יוסף עבודי, יצחק בורוביץ - יערי – ידוע יותר כנאבי, דוד איש-שלום- דודיק) להחליף כיתה של הפלוגה הימית שקדמה לנו. זה היה ההסדר. גם אנחנו ירדנו לנגב לתקופה קצובה קצרה. המאורעות שינו זאת. כל זמן שהותנו בנגב שמרנו על ייחודנו כחברי ההכשרה גם כשהיינו חלק מיחידה גדולה יותר. כך גם הזיכרונות שמעורבבים בהם הביחד והאישי.

מספר לא מועט של פלמחניקים עברו את בית אשל, חלק לתקופות קצרות מאוד וחלק לתקופות ממושכות יותר. לצערי התקופה שעברה וחולשת הזקנים הידועה בזיכרון שמות, גרמה לכך ששכחתי שמות של רבים. אחרים ודאי ישלימו.

זיכרונות הם לא מדע מדויק. יתכן שזיכרונותיי הם שונים מזיכרונם של אחרים שחוו אותם אירועים. הזיכרון לעיתים מפליג וככל שעובר הזמן הוא לעיתים קרובות נוצר מחדש. מצדי התכוונתי לדייק אבל אם זיכרונם של אחרים שונה, מילא.

א. נבטים

לנבטים, שמבחינת הפלמ"ח הייתה יחד עם בית אשל יחידה אחת, הגענו במחצית ינואר 1948. היה זה 3-4 שבועות אחרי ההתקפה של מאות בדואים על היישוב. הסיפור היה חי וסופר על ידי חברי המושב כאילו היה זה אתמול.

הגענו בשיירה שעברה בציר ביר עסלוג' – באר-שבע – בית אשל נבטים. היינו הכוח "הצבאי" היחיד ביישוב. למחרת בואנו יצאנו עם אורי כהן מפקד הכיתה שלנו לסיור להכרת השטח. כשהיינו במרחק מהיישוב של כמה ק"מ נפתחה עלינו אש. כדי להיות מדויק נורה, כדור אחד או אולי שניים, לעברנו. ממרחק. לא נגרם נזק. עברנו זו הייתה הפעם הראשונה שהיינו חשופים בשטח לאש. רצנו לתפוס מחסה בקפל קרקע. אני זוכר שרגלי היו כבדות הריצה דרשה החלטה, נדמה לי שלא הייתי היחיד שחש אז את כובד רגליו. בריצה איבד צבי פרנקל מחסנית של הברן – צבי היה ברניסט גאה כל זמן שהותו בבית אשל. רק שחזרנו הרגשנו באבידה. מחסנית ברן הייתה דבר יקר ערך, ובנוסף היה עקרון כבוד הנשק. אורי ללא היסוס פקד על צבי לשוב לשטח לבדו ולהחזיר את האבדה. פקודה שלא נראתה אז בעינינו כחריגה. ששון התנדב מיד להתלוות אל צבי ושניהם חזרו על מסלול הסיור ומצאו את המחסנית ליד קפל הקרקע.

ב. בית-אשל – ההגעה

כשבוע, אולי כמה ימים נוספים, שהינו בנבטים, עד שהגיע כוח שהחליף אותנו, עברנו לבית-אשל שהייתה היעד הראשוני שלנו.

כאמור התקופה הייתה בעיצומו של החורף. ירד גשם, גשם של נגב לא ממטר עוז. מכל מקום זה הספיק לעשות את איזור הכניסה למדמנת בוץ שהמשוריין שהביא אותנו התקשה לעבור. (מאוחר יותר עברה הכניסה ליישוב לצדו השני). נכנסנו לחצר של בית הביטחון ונתקלנו בלהקת כלבים. כלבים מזנים שונים, צבעים, וגודל. הלהקה הייתה עוינת לכלבים זרים. הם היו מוכנים לקבל אותנו. אבל לא היו מוכנים לקבל את אוכמה. אוכמה הייתה הכלבה שלנו. היא הייתה אז גור בת חודש וקצת. גנבנו אותה בנר עם ועמדנו בגבורה נגד בעליה שרצו להשיב את הגנבה. והגנו עליה באון נגד אחרים שרצו לגנוב אותה מאתנו. כמובן שלא היינו מוכנים למסור אותה ללהקה לטרף. נאבי הכניס אותה לבטלדרס "נגד כדורים" שלו. הקפנו אותו ויחד עברנו את איזור הסכנה לצריף שלנו.

איזור המגורים של לוחמי הפלמ"ח היה בירכתי היישוב בצדו המערבי. היו שלושה צריפים. חדר אחד היה מפקדה – המשרד ומגוריו של מפקד המחלקה. חדר אחר שמש אפסנאות ושכן בה "אבו לוקס" האפסנאי, שהיה ותיק הפלמ"ח ניקים במקום. חדר אחד היה חדר תרבות והיתר שמשו למגורי הלוחמים.

ג. בונדי

הגיעה שיירה לבית – אשל, בציר הרגיל של השיירות באותה עת דהיינו - ביר עסלוג' באר-שבע. פרקה בבית-אשל חומרי מיגון ומוצרי מזון, הפריקה הייתה מהירה כדי להקדים אפשרות של התנכלות ערבית בשובה. הדבר לא הועיל. בחזרתה לא רחוק מבאר שבע נתקלה במחסום בכביש וכשנעצרה נפתחה עליה אש. רוב כלי הרכב לא היו ממוגנים. היו נפגעים וחלל אחד מאיר בונדי. השיירה חזרה על עקבותיה לבית-אשל. הפצועים טופלו במרפאה. גופתו של בונדי הובאה לחדר התרבות בצריף שלנו, הונחה על שולחן ואנחנו הצבנו משמר כבוד ליד הגופה.

היינו עולי ימים רובנו גששו את גיל ה-18. דוצ'ה ואני היינו רחוקים מרחק חודשים מגיל-17 אבל היינו חיילים. הייתה זו עבורנו הפגישה המוחשית הראשונה עם חלל מלחמה.

אני לא בטוח שיש לי הסבר, אולי מפני שהיה בנו תום של אמונה ואולי מסיבות אחרות נאטמנו רגשית למפגש עם מחיר המלחמה. לאורך כל השהות שלנו בבית אשל, כולל בזמנים הקשים ביותר, אופציית המוות לא הייתה חלק מהשיח שלנו.

השיירה חזרה למחרת בדרך עוקפת. אני לא זוכר אם לקחו איתם את גופתו של בונדי או שקברנו אותו בבית-אשל.

ד. הפעילות עד הפלישה המצרית

הנשק שעמד לרשות מחלקת הפלמ"ח שמנתה למעשה רק שתי כיתות, היה: רובים אנגלים רובם ממלחמת העולם הראשונה, רובה קנדי אחד לצלף, מקלע ברן ושנים או שלושה סטנים. להוציא את הרובה הקנדי שהיה ברשות אורי – הצלף, הנשק לא היה אישי. היו פחות כלי נשק ממספר לוחמי הפלמ"ח. התחמושת לרובים הייתה מועטה, אם איני טועה, 25 כדורים לרובה. בכל כיתה היה תפקיד של רמן, שנוסף

לרובה נשא שני רמוני יד . לא היה חגור, את הכדורים שהיו מסודרים 5 במטען, נשאנו בכיסים או ב"בנדלרות" (חגורות בד עם כיסים ושרוך לקשירה על הגוף). את המנוף של הרימון נעצנו בחגורת המכנסיים.

אחרי כיבוש משטרת ביר עסלוג' שופרה ללא ערוך מצבת הנשק שלנו.

בעת הראשונה, כשהמצב הביטחוני עוד איפשר זאת, המשיכו חברי המושב בפעילות החקלאית. תפקידנו היה להבטיח אותם כשיצאו לשטח, ל"סכרים".

בנוסף היינו מסיירים בשטח כדי להפגין נוכחות. בלילות כמעט מדי לילה היינו יוצאים הן לסיורים והן כליווי "למרגל" (כך כינינו את קצין המודיעין של החטיבה שהיה מגיע אחת לכמה זמן בפייפר) שנפגש עם מודיעים בדואים. לווינו גם את בר-און למפגשיו עם הבדואים שהיו בין השאר – אם זכרוננו לא מטעה אותי- לרכישת תחמושת . המפגשים האלה פסקו כשבמקום המפגש, נדמה לי שהיה ליד הסכר החמישי, פגשנו במארב ולא באיש השיח, למזלנו נחלצנו ממנו ללא נפגעים.

כל הפעילות בשטח נעשתה במסגרת של כתיב או חוליה, בכל ימינו בבית אשל לא זכורה לי פעילות שוטפת שבה לקחה חלק יותר מכתה. המחשבה והמציאות העריכו כתיב של לוחמי פלמ"ח ככוח צבאי של ממש.

לעיתים רחוקות עסקנו באימונים, שבגלל המחסור בכדורי רובה, לא כללו מטווחים או ירי בכל צורה. כך שלמעשה לא הכרנו את הרובים.

בתקופה שקדמה לפלישה המצרית, הייתה ביום תצפית מבית הביטחון שלמיטב זיכרוני לא לקחנו חלק בה. בלילה התקיימה שמירה. הוקצתה לפלמ"ח גזרה שבתוכה לכיתה שלנו עמדה אחת שהייתה קרובה למגורים, ושמשה גם "מועדון ההכשרה".

הימים היו ימי חורף והלילות היו קרים קרים. בחדרים לא היה שום אמצעי חימום, הפלמ"ח לא צייד אותנו בשפע ביגוד, והצינה חדרה לעצמות. לרשות השומרים עמדו שני שינלים- מעילי צמר של הצבא הבריטי. בעת חילוף המשמרות היו השומרים המסיימים מעבירים למתחילים את הרובה, הכדורים ואת השינל. המעיל היה כבד, היה רטוב תמיד מהגשם. לעולם לא התייבש- משנרטב לא ניתן היה לייבשו וכל ימיו נשאר לח – עד שנספו בהפגזה הראשונה על בית אשל- מאפיין נוסף היה הריח שהדיף המעיל, הוא לא ביקר במכבסה וסרחונו הייתה התוצאה.

בחדר שלנו שכנו צבי, דוצ'ה, נאבי, יוסף עבודי ואנכי. שני פתרונות מצאנו לבעיית הקור:

האחד היה מדורת עצים במרכז החדר שמילאה את החדר בעשן אבל גם חיממה. הפתרון השני היה אוכמה. כל מי שחזר מהשמירה היה מקבל את אוכמה כדי שתחמם את רגליו.

התקופה בכלל לא הייתה קלה. עדיין המנדט הבריטי וחוקיו שלטו בארץ, התנועה עם נשק הייתה כרוכה בסכנה של החרמת הנשק ומאסר. ואילו הצבא והמשטרה המנדטורית לא עשו דבר כדי לאפשר תחבורה בכבישי הנגב, ולא סיפקו הגנה ליישובים מפני מתנכלים.

בית אשל הייתה למעשה נתונה במצור. לאחר פינוי הנשים והילדים, היו ביישוב בין 40 ל-50 אנשים, כולל חברי המושב ולוחמי הפלמ"ח.

הקשר היה באמצעות שיירות שהביאו מזון ומצרכים חיוניים אחרים. ככל שהתקדם הזמן הפכו השיירות ליותר ויותר בלתי סדירות. בהתאם, השתנה תפריט האוכל שהתבסס יותר ויותר על שימורים. ירקות ופירות טריים הפכו לנדירים עד שפסקו.

כשירדנו לנגב לקחנו אתנו את הביגוד האישי שלנו בלבד שהיה די מינימאלי, אחרי הכול ירדנו בידיעה שאנו יורדים לתקופה קצרה. עדיין לא היו מדים והבגדים שהבאנו אתנו שיצאו ל"הכשרה" והתגייסנו לפלמ"ח, היו עיקר ה"גרדרובה" שלנו. הפלמ"ח היה חסכן בעניין זה, לבוש שנשחק לא הוחלף. סדינים וכלי מטה אחרים לא היו קיימים. מגבות היו בצמצום אם בכלל.

אני לא זוכר אם היה חשמל במושב, בצריף שלנו לא היה חשמל. לתאורה השתמשנו ב"פנסי שדה" שהפיצו אור דלוח, שהלך ונחלש ככל שאהיל הזכוכית כוסה בפיח. אור רמזים שלמעשה לא איפשר הרבה פעילות.

לא היינו מעודכנים על הנעשה "בארץ", רדיו לא היה, טלפון היה חזון נפרץ בכל מקום באותם ימים, ובבית אשל על אחת כמה וכמה, לא היה. העיתונים שקבלנו היו בני שבועות. הקשר עם הגדוד והחטיבה היה באמצעות מכשיר קשר ששידר וקלט אותות מורס.

את מעט הידיעות על המתרחש קיבלנו דרך מכשיר זה, בהתחשב בעמל הטכני של העברת ידיעות עיתונאיות במורס והפענוח, מטבע הדברים הן היו מתומצתות ולא היה בהם כדי לספק את האינפורמציה שהייתה חסרה לנו.

הקשר שלנו עם המשפחות היה שירות הדואר המנדטורי. והגיע אלינו באמצעות השיירות. ככל שפיסקי הזמן בין שיירה לשיירה התארכו הפך הקשר להיות בלתי מספק. בשלב מסוים קבלנו היתר לשלוח ד"ש באמצעות מכשיר הקשר לתחנת השידור של ההגנה שהייתה עדיין מחתרית.

ה. הפלישה המצרית

דוצ'ה ואני יצאנו לחופש, במצוות הרופא, בסוף חודש אפריל. איחרנו את השיירה, הגדולה והאחרונה לירושלים. שהינו בת"א כמה ימים וחזרנו להכשרה בנוה – ים. כשהגיעו הידיעות הראשונות על הפלישה המצרית אחרי ה – 15 במאי, החלטנו לחזור לבית אשל. כרגיל היוצאים מבית אשל הן לחופש והן מסיבות אחרות לא חזרו אליה. אנחנו חשבנו כי חובה עלינו לחזור. החזרה הייתה תהליך ממושך של מועדי שיירות. לבית אשל לא הייתה שיירה. לבסוף אחרי גלגולים הצטרפנו לכוח תגבור שיצא בלילה ברגל מחצרים (אז קלטה).

הגענו, למיטב זיכרוני, יום או יומיים אחרי ההפגזה הראשונה. ההרס היה טוטלי. הצריפים ומבני המשק חרבו וחלקם נשרפו. בית הביטחון היה מנוקב ועשה רושם שעומד להתמוטט. פרץ שכב פצוע, משותק. חברינו היו עסוקים בביצורים ובסיפור חוויות ההפגזה וניסיון התקיפה המצרית. על אף החוויה הקשה של מותו של משה אלברט, שללא ספק היה המפקד המוערך ביותר בכל שהותנו בבית אשל, פציעתו של פרץ בזמן חפירת הקבר לאלברט וההרס המוחלט, לא הייתה אוירה של דכדוך.

עד התקיפה המצרית הייתה בית אשל מוקפת בכמה עמדות מקורות שהיו מחוברות ביניהן בתעלות קשר. העמדות היו ממוגנות כהלכה והיו מסוגלות לעמוד בפני פצצות מרגמה.

היישוב כולו היה חשוף לאש מקלעים ורובים מהעמדות של המצרים בבאר שבע. תנועה שלא בתעלות הקשר הייתה מסוכנת.

אחרי ההפגזה, הועמקו תעלות הקשר, תעלות חדשות נחפרו כך שכל היישוב היה מקושר באמצעותן. לוחות פח ששמשו את מבני המשק שנהרסו, שימשו לדיפון התעלות ולבונקרים שנחפרו חלקם ליחיד וחלקם גדולים יותר. כל עבודות החפירה האלו נעשו בידיים. בדרך נס לא נפגע הטרקטור (בולדוזר D9) שהיה במושב. בעזרתו הועלה סוללת עפר מסביב ליישוב שהגנה מפני אש שטוחת מסלול. וכן חפרו מקלטים מרכזיים גדולים. העיסוק בביצור ושיפורו היו חלק מיומנו כל זמן שהות.

יום או יומיים אחרי שהגענו, דוצ'ה ואני, הגיעה שיירה גדולה למדי שעשתה איגוף רציני ומסעה ארך לפי מיטב זכרוני כ-14 שעות. הביאה אספקת מזון, חומרי ביצור ותגבורת של לוחמים אנשי כפר בילו. השיירה ככל הנראה הפתיעה את המצרים, כי הספיקה לפרוק ולעזוב לפני שהם הגיבו. בשיירה זו פונה פרץ לבית החולים. למיטב זכרוני זו הייתה אחת השיירה האחרונות שהגיעו לבית אשל.

השיירה עזבה וההפגזות חזרו. ומאז הופגזנו מדי יום ביומו. ההפגזות לא היו סדירות לא בזמנים ולא בכמות והשתרעו על כל שעות היממה. לפעמים 3 פצצות ולפעמים עשרות רבות. בעיקר היו אלה הפגזות של מרגמות. בפני ירי של תותחים תעלות הקשר נתנו הגנה מספקת, מפני המרגמות תלולות המסלול, לא היינו שומעים את הנקישה של יציאת הפצצה, הייתה קריאה "פקוש" (אני לא יודע מאיפה הגיעה המילה) - והיה לנו זמן של 28 שניות להגיע לבונקר. בתחילה, שעוד השתמשו בתותחים, הזמן בין הנקישה להגעה היה של כמה שניות ושהות בתעלת קשר נתנה הגנה. לו היה בידינו היינו מעדיפים תותחים על מרגמות, אבל כאמור המצרים בחרו אחרת.

להקת הכלבים המפוארת של בית אשל החלה להוות בעיה. בכל הפגזה הם היו "מאבדים את העשתונות" מתפרצים לעמדות ולבונקרים ולא אפשרו פעילות. לא היה מנוס אלא לחסל את הכלבים וכך מצאה הלהקה את סופה. את אוכמה לא נתנו להמית. זה היה מאבק. המחסל רצה להשית את הדין גם עליה. אנחנו בשלב הראשון החבאנו אותה ואח"כ לא אפשרנו לו להיכנס לתחומנו ואילו אוכמה למדה מהר מאוד לא לנדוד ברחבי היישוב. אוכמה גם הסתגלה מהר להפגזות. לקריאה "פקוש" הייתה נכנסת עם צבי למקום מוגן. כשצבי עלה מהגב הוא לקח את אוכמה אתו.

למרות סוללת העפר עדיין הייתה אפשרות למצרים לצפות על הנעשה ביישוב ובכל פעם שנדמה היה להם שיש תנועה הייתה נפתחת אש מקלעים על היישוב. פעם כדי לנסות הרמתי כובע על מקל מעל הסוללה, מייד הייתה תגובת ירי מקלעים לשעה ארוכה.

המציאות הזו העבירה אותנו לחיים מתחת לפני הקרקע, בתעלות ובבונקרים. שם אכלנו, שם דברנו, שם נחנו, שם ישנו.

המציאות הזו העלתה בעיות, בעיקר בעיות של היגיינה אישית וקבוצתית. בהפגזה נשרפו הצריפים שלנו כולל הציוד האישי שכלל את הבגדים, השמיכות ומזרוני הקש. ובמשך תקופה, מה שלבשנו היה פחות או יותר כל מלאי הבגדים שלנו. גם לאחר שקבלנו אספקה של ביגוד, הכביסה הייתה בעיה, למרות שהבאר לא נפגעה ומים היו די צרכנו, ציוד הכביסה ובייחוד ייבושה היו קשים עד בלתי אפשריים. בתי שימוש לא היו. את "היציאות" הכבדות שלנו היינו עושים על חתיכת נייר ומשליכים מחוץ לתעלה. הרחצה הייתה בעיה בפני עצמה. הייתה מקלחת פח על פני האדמה לא רחוק מבית הבאר. אלא שהיא לא הייתה ממוגנת. לכן הרחצה

הייתה צריכה להיות מהירה. את הניגוב נעשה כבר בתעלה. ולא פעם היינו נאלצים לצאת ערומים מהמיקלחת כדי לתפוס מחסה מהפגזה.

היה מחסור תמידי באוכל. היו רק שימורים בעיקר סרדינים וזיתים. שום מצרכי אוכל טריים ומהשימורים את הזולים ביותר. היה חישוב של ערך הזיתים בתחילה נקבע ש 10 זיתים שווים לביצה, ככל שהלכו ותמו הזיתים ערכם עלה ל 7 זיתים, ל 5 זיתים ולבסוף שלושה זיתים שווים ביצה. ביצים כמובן לא ראינו. הייתה מאפיה והיה אופה טוב למדי, היה צריך רק קמח. האוכל היה מתוקצב בקפדנות. בתוך תעלות הקשר היו גומחות בהם אוכסנו מנות אוכל וסיגריות לשעת חירום. מדי פעם היינו נעזרים בהם - גם אם לא הייתה הצדקה של חירום, היינו פשוט רעבים.

שיירות עם אספקה היו מגיעות לנבטים, ומנבטים בתחילה במשוריין אלינו. אחרי שהמשוריין נהרס במארב שעוד יסופר בו, היו אנשי נבטים נושאים על גבם את המצרכים חצי הדרך, ואנחנו את החצי השני. לא היו כל אמצעי תאורה, גם פנסי השדה ששרתנו אותנו קודם, לא היו ברי שימוש כי לא היה נפט וגם לו היה אי אפשר היה להשתמש בהם בבונקר שהיה חסר אויר גם כך. עם הבית הנתק היה כמעט מוחלט.

בשבוע האחרון של חודש מאי נסינו לפוצץ מעביר מים גדול בדרך באר שבע חברון, כדי להקשות על המצרים לתגבר את כוחם בלחימה בירושלים. אומנם היה פיצוץ אבל המעביר לא נפגע. ב 27 למאי הגיעו כמה ג'יפים של הגדוד, נאבי הגיע אתם ופוצצו את המעביר בהצלחה. נאבי חזר עם הג'יפים לגדוד בצאלים. ב 31.5 נהרג משה רוזנצוויג. משה היה חבלן שהגיע לבית אשל אחרי ההפגזה כדי להגביר את המיגון של בית אשל ע"י הוספת שטחי מיקוש מסביב. המיקוש נעשה בלילות. בלילה אחד הוא עלה על מוקש נעל שהניח קודם לכן. הוא נפצע קשה. כל החלק של שיפולי הבטן התרסקו. לא היה חומר מאלחש שיחליש את ייסוריו. זעקות הכאב שלו היו נוראות, עד שהלך לעולמו.

ב- 3 ביוני (לא זכרתי את התאריך המדויק ונעזרתי בארכיון הפלמ"ח) ליוונו את הרופא מבית אשל לנבטים, המלווים נבחרו באקראי, צבי היה צריך לצאת אבל התחלף משום מה עם שלמה גרינפלד. לבד מהרופא והנהג היינו תשעה או עשרה מלווים. חלק מהם היו חדשים בבית אשל תגבורת שהגיעה. אני לא בטוח שהכרתי אותם ממש ואני לא זוכר את שמותיהם. היה איש בילו אחד (שכחתי את שמו) נחמיאס, שלמה גרינפלד, דוצ'ה ואני שהיינו חוליית הברן. יצאנו בשעות לפני הצהריים. כשעברנו קצת יותר מחצי הדרך עלינו על מארב. האורבים פוצצו מעביר מים כשהמשוריין היה עליו. במקביל פתחו באש מקלעים ורובים. המשוריין נהרס. נחלצנו שלמה שהיה המקלען, דוצ'ה היה מספר שניים ונשא את התרמיל עם המחסניות, נחמיאס שהצטרף ואני התמקמנו במקום שחשבנו שהוא יספק מחסה ויאפשר השבת אש. שלמה ירה כמחסנית אולי יותר עד שנהרג מכדור בראש וצנח על המקלע. (צריך לציין שלא היו לנו קסדות פלדה). דוצ'ה בקור רוח הוריד את שלמה מהמקלע, ניקה אותו והמשיך לירות. נחמיאס לא הספיק לירות וגם הוא נפגע מכדור בראש ונראה היה שנהרג. דוצ'ה ואני המשכנו לירות ואני חושב שזרקתי רימון, אני לא בטוח שפגענו. חברים אחרים שהתמקמו גם הם לא רחוק מאתנו ירו. שניים מהם נהרגו וכל היתר נפצעו. למעשה חוץ מהרופא, מדוצ'ה וממני שיצאנו ללא סריטה, כל היתר נפגעו. אני לא יודע כמה זמן נמשך הקרב. זה נראה היה לנו אז כנצח אבל למעשה כנראה לא זמן ממושך. בנבטים שמעו את הפיצוץ ואת קולות הקרב, ובאו לעזרתנו, בואם גרם למנוסת האורבים.

הגענו לנבטים את ההרוגים הכניסו לחדר. הכנסנו גם את נחמיאס שנראה היה כמת. אחד מחברי מושב נבטים נכנס לחדר לראות מי ההרוגים. ושמע את נחמיאס נאנח. הוא הועבר למרפאה עם יתר הפצועים. בנבטים באותם זמנים היה מסלול נחיתה לפייפר. וכך הפצועים פונו אחד אחד לפי דחיפות הפציעה. את נחמיאס השאירו לסוף כי הרופא חשב שסיכויו לשרוד קטנים. לימים, בתחילת שנות ה-50 היה כינוס של הפלמ"ח בירושלים שבמסגרתו צעדנו להר הרצל. הלכנו חבורה כשלפתע הצטרף אלינו נחמיאס. אומנם סבל משיתוק חלקי אבל צעד, דיבר וזכר. נפלאות דרכי הגוף.

כל זיכרון המארב הוא לא חד. לא מיד אחריו ובדאי לא כיום. לימים, אחרי שתמה המלחמה והייתה לי מכונית, נסעתי באותה דרך, לא הצלחתי לאתר את מקום המארב. כשחזרנו לבית אשל כשדוצ'ה ואני היינו בשמירה, שאלתי אותו איך הצליח בקור רוח כזה לפעול, אמר לי שהרגיש שהוא פועל באופן מכני הוא לא צריך היה לקבל החלטה מכל מקום נפעמתי אז מהתנהגותו וכך היום.

בקרב על כיבוש משטרת ביר עסלוג', תפקידנו היה למנוע אפשרות שהלוחמים המצרים יתוגברו ע"י כוח מבאר שבע. בליל המבצע יצאנו למארב עד הדרך המקשרת את באר שבע לביר - עסלוג'. עברנו סמוך למאהל בדואי, הגענו לכביש מרחק של כ-5 ק"מ מבאר שבע. מיקשנו אותו ופיזרנו מוקשי רכב ומוקשים אישיים בשולי הכביש, התמקמנו על גבעה משיקה לכביש המתנו כמה שעות - למעשה עד שהחלו סימני אור בוקר ראשונים וחזרנו.

כיבוש המשטרה הביא לנו ברכה בשל שלל הנשק שנמצא בה. קבלנו משלוח רובים אנגליים (אני חושב שהיינו היחידים בצה"ל שעוד השתמשו בהם), ותחמושת בכמות רצינית, מרגמה צרפתית נדמה לי בקוטר 63 מ"מ עם טווח יותר מק"מ וחצי. ומרגמה 81 מ"מ עם 8 פצצות. למרגמה לא היה מתקן כינון, במקומו סופק מד זווית לקביעת הטווח. בלילה אחד מסיבה שכבר אינה זכורה לי ירינו 3 פצצות לכיוון כללי של באר-שבע. כאן מתפלגים הזיכרונות: לזיכרוני לא ראינו איפה נפלו הפצצות, ולא ידענו אם בכלל הגיעו לעיר, ואם כן האם גרמו נזק. אחרים שזיכרונם עשיר יותר, טוענים שהפצצות או אחת מהם פגעה במצבור תחמושת מצרי וחוללו הרס. (והוא שאמרתי, זיכרונות גם בונים סיפורים). מכל מקום תוצאות ההפצה שלנו גרמה לכמה שעות של הפצה מצרית שבה נפלו אצלנו עשרות רבות של פצצות.

במהלך הזמן, אני לא זוכר תאריך, נאבי חזר לבית אשל, צבי פרנקל ויוסף עבודי עלו צפונה. מהתשעה נשארנו רק דוצ'ה נאבי ואני בבית אשל. בערבים היינו יושבים בעמדה "שלנו" ומשוחחים, על ההכשרה, על החזרה. אחד הנושאים היה מה עושים אם המצרים כובשים את בית אשל. החלטנו שאנחנו לא הולכים לשבי. נאבי, היה המבוגר, הוא היה כבר בן 18+, בוגר קורס מ"כ של הגדנ"ע, עבר קורס חבלה הוא היה המנהיג. נדמה לי שהייתה לו גם מפה, הוא תכנן מסלול עוקף באר-שבע ממזרח ומגיע למשמר הנגב. התכנון היה מפורט והיה נושא טוב לשיחה וטוב שנשאר כך.

בחודש אוגוסט נודע לנו שהחטיבה וכמובן גם הגדוד עלו מהנגב. ביקשנו שיעלו גם אותנו. התשובה הייתה שלילית. דוצ'ה ואני לא היינו בבית למעלה משנה, נאבי לא היה בביתו יותר משמונה חודשים. החלטנו לשבות רעב. למעשה לא בדיוק צמנו, אבל כך לדווח למטה. בעניין זה זכינו לתמיכה של חברי המשק, שדרך מכשיר הקשר הודיעו על החמרה במצבנו עד כדי התמוטטות. הלחץ הזה כנראה עזר, קבלנו אישור לעלות

צפונה. ב 20 לאוגוסט 48 עלינו על המשוריין ונסענו לנבטים, שם כבר היה כבר מסלול נחיתה והמראה שאפשר לדקוטות להגיע. בחצי הדרך קצת יותר עלינו על מוקש. המשוריין נהרס, אנחנו יצאנו בשלום, המשכנו ברגל. כשירדה החשכה נחת הדקוטה. היה זה מטוס שהשתתף בהפצצה על מצריים והייתה חסרה לו דלת. עלינו עליו ואחרי כשעה נחתנו בשדה דב. חכתה לנו משאית פתוחה שלקחה אותנו לבאר יעקב שם התארגנה החטיבה. בדרך חצינו את תל אביב, עברנו ברח' דיזינגוף. הרחובות היו מוארים באור נגהות, אנשים טיילו ברחובות, בתי הקפה היו מלאים. הדיסוננס היה אדיר.

נאבי צעק "נבלות רדו לנגב"